

V svojem članku »Kdo je prvi stopil na vrh Triglava?«, objavljenem v letošnji majski številki PV, sem skušal zbrati vse momente, ki nedvoumno potrjujejo in priznavajo prvenstvo Luki Korošču, našemu bohinjskemu rojaku. S tem naj bi enkrat za vselej ugasnil zmotni, da že ne rečem zlagani mit, ki se je bil še pred početkom našega organiziranega planinstva spletel okrog nekega Lovra Willonitzerja. Kdor je članek pazljivo prebral, mi bo rad verjel, da sem ga napisal prost vsake šovinistične primesi, oprt zgolj na resnicoljubje in željo po človeško razumljivem zadoščenju nad skoraj dve sto let staro krivico. Upam, da se mi je to posrečilo v očeh slehernega, dobro mislečega planinca, domačina, kakor tudi tujca.

Glavna in nad vsak dvom vzvišena priča mi je bil Baltazar Hacquet s svojo lapidarno izjavo, zapisano v III. delu njegove Oryctographije iz leta 1784. Po čudnem naključju sta ta veliki credo dva naša ugledna planinska pisatelja z eno samo napačno postavljeno besedo v prevodu obrnila čisto na glavo. Nehote, to se ve. Škoda le, da tega niti sama nista opazila in smo tako že itak dolgo zamudo potegnili še za eno desetletje...

Meni se je posvetilo šele lansko pomlad, ko sem prevzel nalogo, da opišem planinsko transverzalo na odseku Mojstrana-Triglav-Dolič, pa sem moral v ta namen pregledati tudi vso razpoložljivo literaturo. Tako sem prvič dobil v roke dragoceni Hacquetov izvornik. Primerjaje ga z drugimi viri, sem kmalu zasledil problem, vreden, da se poglobim vanj. Še več: občutil sem, da je to moja dolžnost. Nič manjša dolžnost od tiste, ki me je svoj čas gnala na Triglav k risanju razgleda z njegovega vrha. Toda tam ni bilo nobene uganke, dokler nisem povlekel zadnje črte, tu domalega vse, da nisem vedel, kako bi začel.

Dobil se bo kdo, ki bo dejal, da Hacquet ni dosleden, češ da je v predgovoru II. dela Oryctographije (1781) zapisal o prvem vzponu na Triglav nekaj čisto drugega kakor tri leta kasneje. Tam omenja tri osebe, a nobene poimensko, tu eno samo in s polnim imenom. Kako to? —

Tudi mene je to sprva precej motilo, da nisem vedel, kaj bi mu verjel. Trije ali eden? — Če pa pomislimo, da je med objavo posameznih delov Oryctographije poteklo več let in da se je prav tako počasi nabiralo tudi gradivo zanje, bomo lahko razumeli, da so v tolikem časovnem razdobju nastale razne izpremembe, bodisi same po sebi ali pa kot plod temeljitejšega dognanja.

Po vsej priliki se je Hacquet seznanil s Koroščem šele ob svojem drugem vzponu na Triglav, to je leta 1782. V tistih šestih urah počitka, ki so si ga privoščili v lepi, jasni noči na Velem polju (kdo je bil tretji v tej družbi, ne vemo), je beseda dala besedo. Tudi Korošču se je razvezal jezik, da je natanko povedal, kako je kot prvi zlezal na vrh. V štirih letih, ki so od takrat minila, mu je kajpada ostalo še vse v svežem spominu. Resnica je prišla šele zdaj na dan, in poštenjak Hacquet jo je v kratkem, pa jedrnatem stavku zabeležil za vse večne čase. Slišal jo je bil zdaj z druge in prave plati ter zato ostentativno podčrtal z izrecno navedbo imena in priimka, česar v prvotnem poročilu še ni mogel. Ne gre torej za nikako nedoslednost, temveč za dolžnost kronista, da ne zapira vrat boljšemu spoznanju!

Hacquet je že zgodaj nekeje zapisal: »Kdor besedam visokih oseb verjame, se čisto zmoti.« In tako se je zmotil tudi v svojem prvem poročilu o zavzetju Triglava, ki ga je dobil posredno, morda pa tudi neposredno od Willonitzerja.

Očitno pa temu poročilu že skraja ni povsem zaupal, na kar kaže že oblika, v kakršni ga je objavil. Resnicoljubnost mu je bila zvezda-vodnica, ki jo je v svojih spisih nešteto krat častil. Naj navedemo samo en tak citat iz knjige »Physikalisch-politische Reise... (1785), kjer pravi: »Tu moram javno priznati in povedati, da ljubim resnico, zakaj vedno mi je bil pred očmi stari rek: Amicus Plato, toda resnica predvsem... Mnogo stvari na svetu se mi je kot filozofu in iskalcu resnice zdelo neverjetnih in sem o tem večkrat svoje dvome povedal ali pa jih tudi docela ovrgel. Vedno pa sem voljan vsakršen dvom opustiti, če bom nasprotje našel za resnično ali če me bo kdo drug bolje poučil. Zakaj človek sem in kot tak se lahko stokrat zmotim, toda to pravico, ki jo ima vsakdo, si lastim tudi jaz: da sam razsojam in preskušam ter se ne dam kot slepec voditi od učitelja, ki nima nič več čutov kot jaz. Zakaj slepo spoštovanje je lahkovernost in je zato prvi vir zmote.«

Marsikoga bo zanimalo, ali so še ohranjene inicialke (začetne črke imen), ki so jih prvopristopniki vklesali v dve skali na vrhu Triglava? Hacquet jih navaja v nekoliko drugačnem vrstnem redu kakor Richter po Zoisovih zapiskih. Povedali smo tudi, da Hacquet ni našel inicialke za Willonitzerja, vsaj omenja je ne, kar je spet uganka zase. Pač pa nam dosti točno pove lego teh skal: 6 čevljev (približno 2 m) proč od najvišje točke, torej v neposredni bližini Aljaževega stolpa. Dasi sem bil že več ko petdesetkrat na vrhu, ob času risanja panorame dostikrat po ves dan, nisem še nikoli opazil teh spominkov. Po pravici povedano, jih tudi iskal nisem doslej. Verjetno, da ni o njih nobenega sledu več, kajti strela in drugi vremenski vplivi so v tem dolgem časovnem razdobju (179 let!) že temeljito oglodali mehki apnenec. Če pa bi se vendarle še kaj našlo, bo treba tako čestito relikvijo takoj zavarovati.

Kakor so mi iz Bohinja sporočili, ni ostalo po Luki Korošču, ki je dočakal lepo starost 80 let, ničesar drugega kakor le njegova rojstna hiša na Koprivniku pod sedanjo številko 10 (prej 31). Hiša pa je bila prodana pred 60 leti lastniku, ki še zdaj živi v njej, ne ve pa o Luki nobenega sporočila. Pač pa se spominja njegov pravnuk Lovro Korošec, ki mu je zdaj 78 let in živi v Bohinjski Bistrici, svojega starega strica (Lukovega sina) Andreja, da je spomladi odgnal živino v planino Vrtačo pod Velim poljem in se vrnil domov šele na jesen. Ko je bil Lovro še majhen, so našli v pradedovi hiši skrinjo, polno popisane papirja, pa so vse raztrgali in požgali.

Severna stena Rigljice pozimi

LJUBO JUVAN

Kmalu bo noč. Mrzel veter je zapihal po steni. Midva z Markom pa sva še sredi smeri. Še raztežaj. Težak previs preplezan s klini. V žlebu nad njim si uredim stojišče. Noč je tu. Ne vem, kako mi je sledil Marko.

Bivak. V žlebu odgrebeva sneg. Za enega bo kar dobro. Lepo bo sedel na nahrbtniku, drugi pa bo moral loviti ravnotežje z nogami, oprtimi v strmino pod njim. Potem nama misel preide na jed. Tisto bore malo, kar imava, pospraviva hitro. Medtem se ohladiva od težkega plezanja in se zaveva, da naju čaka noč. Dolga, mrzla zimska noč. Zvezde se svetijo na nebu in v dolini so prižgali luči. Ljudje sedajo k večerji in počitku. Midva pa se treseva, zobje nama šklepečejo, prsti trdijo. Le enkrat govoriva o spalni vreči in kuhalniku. Nato nama v hudem mrazu besede utihnejo. Ne govoriva več.